

MEDIATUTKIMUS RAKKAUDEN TIETEENÄ?

Tutkimme rakkautta lähes aina, kun tutkimme ihmisiä ja heidän suhdettaan medialaitteisiin, heidän antamiaan merkityksiä mediateksteille ja median tekijöitä? Mediatutkija Mark Deuze (2022) väittää näin hahmotellessaan mediarakkauden teoriaa. Deuzen mukaan rakkaus kulkee mukana suuressa osassa mediatutkimusta, mutta sitä ei eksplisiittisesti tehdä näkyväksi. Rakkautta on intiimissä (jopa addiktiivisessa) suhteessa medialaitteisiimme, median tekijöiden intohimoisessa suhteessa työhönsä, fanien kokemuksissa. Rakkaus on hallitsevia teemoja musiikissa, elokuvissa ja televisiossa. Deuze näkee rakkauden jopa liikuttavana voimana koko mediatutkimuksen alalle – rakkautemme mediaan on kaikkialla.

Media on meille tänä päivänä intiimiä ja intensiivisen henkilökohtaista. Vuodesta 2011 alkaen Deuze on kerännyt yliopisto-opiskelijoiltaan [blogiin](#) vastauksia kysymykseen, miksi he rakastavat mediaa. Vastauksissa hahmotuvat affektiivisina motiiveina itseilmaisun, identiteetin, kuulumisen ja intohimon teemat. Instagramin kuvat, omien Youtube-videoiden tekeminen tai vain elokuvan ja sarjan katsottavaksi valitseminen antavat mahdollisuuden ilmaista itseään. Sometileille kirjataan omalle identiteetille tärkeitä vaiheita, ystäviä ja paikkoja, ja niiden avulla voi rakentaa mieleistään kuvaa itsestään. Median avulla myös kuulutaan erilaisiin yhteisöihin tai pidetään yhteyttä läheisiin – oman huoneen yksinäisyydessä on mahdollisuus kuulua osaksi vaikkapa kansainvälistä peliyhteisöä. Median kautta voidaan ilmaista vahvoja tunteita ja intohimoja, joita ei muualla tulisi ilmaista, kuten sydämiä viljelevä somettaja tai anonyymina huuteleva some-keskustelija tekevät. (Deuze 2022, 36–37.)

Lähikuvan numerossa 2/2023 teemana on rakkaus. Kun merkittävä osa audiovisuaalisista teoksista käsittelee jollain tavoin rakkautta, halusimme tarkastella, millaisten tutkimuksellisten näkökulmien kautta rakkautta voidaan lähestyä. Mitä merkityksiä ja tulkintoja rakkaudelle annetaan audiovisuaalisissa teoksissa? Miten on haastettu ihmiskeskeistä rakkautta – miten muita elollisia olentoja tai elottomia asioita rakastetaan? Entä miten voi rakkaus elokuvaa kohtaan? Näihin kysymyksiin teemanumero antaa moninaisia vastauksia.

Rakkaus luontoon

Teemanumeron teksteistä voi erottaa kolme teemaa: rakkaus luontoa kohtaan, taiteeseen kohdistuva rakkaus ja romanttinen rakkaus. Ensimmäiseen teemaan kytkeytyvät Virpi Kaukion artikkeli ”Rakkaus marginaaliseen paikkaan: Affektiivinen luontosuhde elokuvassa *Suon villi laulu*” ja Kristiina Koskisen katsausteksti ”Rakkaudesta nilviäiseen”. Kaukion kohteena on romaanifilmatisointi *Suon villi laulu* (*Where the Crawdads Sing*, USA 2022), joka sijoittuu Yhdysvaltain etelävaltioihin 1950–1960-luvuilla ja kuvaa suolla vailla vanhempia kasvaneen nuoren naisen Kyan elämää. Kaukio esittää artikkelissaan, että ”[r]akkaus luontoon on käsikirjoitettu *Suon villiin lauluun* kaikin aistein”. Elokuva kuvaa Kyan luontorakkautta, biofiliaa, kun tämä elää läheisessä yhteydessä suoluonnon kanssa. Elokuvassa esitetyn luontorakkauden ohella Kaukio analysoi sitä, millaisen affektiivisen luontosuhteen elokuva mahdollistaa katsojalle. Elokuvan lähiluvun perusteella Kaukio esittää, että *Suon villi laulu* voi herättää myös katsojassa rakkautta luontoa – erityisesti länsimaissa usein hyljeksittyä suoympäristöä – kohtaan.

Kristiina Koskinen puolestaan pohtii katsauksessaan luontoon kohdistuvaa rakkautta eteläafrikkalaisessa dokumenttielokuvassa *Mustekala opettajana* (*My Octopus Teacher*, 2020). Elokuvassa uupumuksesta kärsivä elokuvatuottaja Craig Foster kohtaa sukeltaessaan mustekalan, jonka luokse hän palaa yhä uudestaan. Koskinen tarkastelee elokuvaa ihmisen ja eläimen välisenä rakkaustarinana, joka kulkee ensikohtaamisesta suhteen syvenemiseen ja surulliseen loppuun, mustekalan kuolemaan. Koskinen ottaa etäisyyttä kriittiseen luontodokumenttien tutkimusperinteeseen, joka on moittinut dokumentteja luonnon asettamisesta sille vieraisiin, kulttuurin määrittämiin esitysmuotoihin. Koskisen mukaan pyrkimys erottaa luonto ja kulttuuri on kuitenkin lähtökohtaisesti ongelmallinen, eikä dokumenttielokuvan edes ole mahdollista tallentaa luontoa ”sellaisenaan”. Koskinen esittääkin positiivisen tulkinnan elokuvasta rakkauden kuvauksena tukeutuen ympäristötutkija Dale Jamiesonin ajatuksiin: jos rakkaudelle on ominaista rakkauden laajeneminen, läheinen suhde mustekalaan voi laajentaa niin Fosterin rakkautta muuta luontoa kohtaan kuin katsojan rakkautta erityiseksi kuvattuun eläimeen. Kaukion ja Koskisen tekstit pohtivat siis molemmat sitä, miten media – tässä tapauksessa fiktiivinen ja dokumentaarinen elokuva – voi edistää rakkautta luontoon, jopa nilviäisen ja suon kaltaisiin, usein etäiseksi miellettyihin kohteisiin.

Rakkaus taiteeseen

Taiteeseen kohdistuvaa rakkautta käsitellään Anna Pakarisen, Erkki Astalan ja Maija Suoyrjön teksteissä. Artikkelissaan ”’Mä kaipaun takas sun luo, sinne missä mun hyvä on’: Taiteenlajiin kohdistuva rakkaus rap-artisti Cheekin musiikkivideoissa” Anna Pakarinen ymmärtää filosofi Sara Heinämaata seuraten rakkauden kutsumukselliseksi tunteeksi, joka ohjaa ihmisen toimintaa. Tästä näkökulmasta Cheekin (Jare Tiihonen) musiikkivideot avautuvat kuvauksina taiteilijuuden affekteista, erityisesti taiteenlajiin eli rap-musiikkiin kohdistuvasta rakkaudesta. Musiikkivideoita sekä Jare Tiihosen kanssa tekemiään tutkimushaastatteluja analysoiden Pakarinen kuvaa, miten Cheekin tuotanto ilmentää taiteentekoon liittyvää pyrkimystä saavuttaa merkityksellisyyden kokemus. Musiikkivideoissa käytetyt visuaaliset ja kielelliset symbolit ilmaisevat taiteilijan periksiantamattomuutta ja sitoutumista työhönsä. Taiteenfilo-

sofinen tutkimuskehys avaa Cheekin tuotantoon uudenlaisen näkökulman, jossa korostuu taiteeseen kohdistuva rakkaus resilienssiä lisäävänä voimana.

Erkki Astalan katsauksessa pohditaan, millä tavalla erityisiä ovat dokumentaarin katsojan kokemus, halu katsoa dokumentaarista esitystä ja sen tuottama nautinto. Dokumentaarisen elokuvan kerronnan ohjaamana voimme omaksua sen esittämien henkilöiden näkökulmia ja siten ajatuksia ja tunteita. Astalan tulkinnan mukaan dokumentaarisen elokuvan katsojakokemusta voi kuvata kenttänä, jossa katsojan halut, tarpeet, taipumukset ja nautinnot jännittyvät tietämisen, eläytymisen, luottamisen ja epäilemisen asemien välille. Kirjoittaja pohtii, piileekö dokumentaarisen elokuvan uskottavuus ja nautinto eheän ja kontrolloimattoman kerronnan välisessä jännitteessä.

Maija Suoyrjön näkökulmatekstissä käsitellään rakkautta elokuvaan. Suoyrjön mukaan Olivier Assayasin *Irma Vep* -sarja (2022) on rakkaudenosoitus Louis Feuilladen *Les Vampires* -klassikolle (1915–1916) ja varhaiselle elokuvalle. *Les Vampires* on inspiraatio suoratoistopalveluun tehdyille *Irma Vep* -sarjalle, jossa painottuu erityisesti keskustelu elokuvan ja taiteen merkityksestä sekä kuvattavan sarjan suhde menneisyyteen, eri sukupolviin ja elokuvavuosisataan. *Irma Vep* nautiskelee rakkaudentäyteisillä viitteillä mykkäelokuvan kuvastoon, mutta sisältää myös kriittistä keskustelua elokuvanteon käytännöistä ja historiasta.

Romanttisen rakkauden ambivalensseja

Romanttista rakkautta tarkastellaan teemanumerossa uudessa valossa. 2000-luvulla yhä useampi populaarikulttuurin romanttisen rakkauden kuvaus suhtautuu romantiikkaan genrenä kaksijakoisesti. Yhtäältä romanttinen rakkaus on yhä tärkeä kuvauksen kohde, toisaalta lajina romanssi on banalisoinut ja siihen saatetaan esimerkiksi romanttisessa komediassa ottaa ironista etäisyyttä. Maria Laakso analysoi tällaista ironista etäisyyttä tutkimusartikkelissaan ”Romantiikkagenren parodia, voice-over-kerronta ja metaleptis televisiosarjassa *Jane the Virgin*”. Laakson tulkinnan mukaan sarja leikittelee suhteellaan romanssin lajiin: Sarja kyseenalaistaa jatkuvasti romanssin yksilöllisyyttä ja ainutkertaisuutta tuomalla leikkisillä kerronnallisilla keinoillaan voimakkaasti esiin romanssia kertomuksena ja seipitteenä. Toisaalta sarja sitoutuu edelleen voimakkaasti romanssin lajiin ja sen välittämiin arvoihin, joista tärkein on rakkauden (romanssi) ja välittämisen (perhesiteet) keskeisyys.

Kuten Deuze (2022, 31) huomauttaa, yksi runsaasti tutkimuskiinnostusta herättävä teema nykyisin on se, miten mediaa hyödynnetään rakkauden tavoittelussa erityisesti erilaisten deittisovellusten muodossa. Pauliina Tuomen katsaus ”Kaikki on sallittua tv-välitteisessä rakkaudessa? Rakkausrealityt nykytelevisiossa” paneutuu sekin median rooliin rakkauden etsinnässä, mutta hieman toisesta näkökulmasta, rakkausaiheisia tosi-tv-sarjoja analysoiden. Televisiokanavat ja suoratoistopalvelut tarjoavat Suomessakin hulppean määrän rakkaus- ja deittiaiheista realityä lämminhenkisestä raflaavaan – on *Ensitreffit alttarilla*, *Maajussille morsian*, *Sinkut paljaana*, *Temptation Island Suomi* ja kymmeniä muita. Sarjoissa televisiotuotannot tuovat yhteen ihmisiä, jotka etsivät tai ainakin esittävät etsivänsä rakkautta television avustuksella. Sarjojen esittelytekstejä analysoiden Tuomi erittelee, millä eri tavoin rakkauden etsinnästä ja koettelusta rakennetaan televisioviihdettä. Tuomi luonnehtii rakkauden esityksiä sarjoissa ambivalentiksi: yhtäältä tosi-tv uusintaa hyvin perinteistä rakkauskuvastoa ja esittää rakkauden romanttiseksi unelmaksi,

toisaalta rakkauden tavoittelusta rakennetaan yhä erikoisempia ja keinote-koisempia ohjelmaformaatteja.

Janne Salmisen katsaus ”Indiana Jones maskuliinisuuden ihanteiden reu-namilla” sivuaa rakkauden tematiikkaa yllättävällä tavalla. Tutkimuksessa Indiana Jones -elokuvat on nähty osana yhdysvaltalaisen populaarikulttuurin pyrkimystä pönkittää maskuliinisuutta 1980-luvulla, mutta Salmisen tulkin-nassa hahmon maskuliinisuus näyttäytyy haparoivana yrityksenä esittää sankarillista maskuliinisuutta. Elokuvasarjassa Indiana Jones seikkailee viidessä elokuvassa haavoittuvaisemmin kuin tyyppilliset toimintasankarit. Ihmissuhteiden ja romanttisen rakkauden arvioiminen asettuu osaksi hahmon menneisyyden puimista ja maskuliinisuuden uudelleen neuvottelua.

Rakkaudesta *Lähikuvaan*

Rakkaus-numero aloittaa kaksivuotisen päätoimittajakautemme *Lähikuvas-sa*. Kiitos edeltävälle päätoimittajalle Kaisa Hiltuselle sujuvasta siirtymästä. Aloitimme päätoimittajina vuoden 2023 alussa hienossa tilanteessa, kun *Lähikuva* nousi julkaisufoorumien tasoluokittelussa JUFO-tasolle 2. Tämä on merkittävä tunnustus lehdelle, sillä tasolle 2 kuuluvat korkeatasoisimmiksi ja vaikuttavimmiksi arvioidut tieteelliset lehdet, alansa johtavat julkaisukanavat. *Lähikuva* on tehnyt pitkäjänteisesti työtä lehden ja sen julkaisukäytäntöjen kehittämiseksi. Lehti on myös panostanut toimintaansa monikanavaisena tiedeviestijänä muuttuvassa digitaalisessa mediaympäristössä. Hiljattain saatiin päätökseen *Lähikuvan* digitointihanke, jonka ansiosta lehden numerot 1980-luvulta alkaen ovat luettavissa TSV:n Journal-alustalla olevilta *Lähikuvan* sivuilta: <https://journal.fi/lahikuva/issue/archive>.

Lähikuva palkittiin vuonna 2022 Helsingin Sanomien Säätiön Tiedettä suomeksi -palkinnolla. Palkintoperusteiden mukaan *Lähikuva* tarjoaa tutki-joille tärkeän julkaisufoorumien ja on huomattava alan käsitteistön uudistaja. Suuntaamme palkintorahan lehden kehitystyöhön: toukokuussa Kansalliseen audiovisuaaliseen instituuttiin (KAVI) arkistoiitiin *Lähikuva*-yhdistyksen vuo-desta 1987 alkaen kerääntyneet arkistoaineistot. Aktiiviseen ja uudenaikaiseen some-sisällöntuotantoon rekrytoitiin mediatutkimuksen opiskelija. Suunnit-teilla on myös toimituskunnan koulutus tekoälyyn liittyen. Julkaisun on pysyt-tävä kärryillä ja reagoitava tekoälyn käyttämiseen artikkelien kirjoittamisessa.

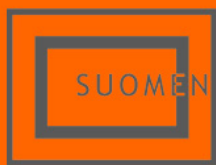
Toimitustyötä tehdään rakkaudesta tieteeseen. On hienoa päästä *Lähikuvan* päätoimittajina tekemään työtä alan tuoreimman tutkimuksen hyväksi ja toi-mimaan tiedejulkaisemisen aktiiviselle kentälle. Päätoimittajuus on kuitenkin samaan aikaan työtä, josta ei saa rahallista palkkiota, mutta joka vie paljon aikaa, eli sitä tehdään illan tunteina ja muiden työkiireiden ohessa. Kotimai-nen tiedejulkaiseminen on jatkuvassa rahoituskriisissä; julkaiseminen nojaa tutkijoiden vapaaehtoiseen työpanokseen toimitustyössä samaan aikaan kun tutkijoilta ja yliopistoilta edellytetään lisääntyvää julkaisemista menestyksen mittarina. OKM ja useat tutkimusrahoittajat edellyttivät lehtiä siirtymään avoi-meen julkaisemiseen, mutta ministeriö tai mikään muukaan taho ei ratkaissut siirtymään kytkeytyvää rahoituskriisiä. Avoin julkaiseminen on vienyt lehdiltä painokulut mutta myös tilaustulot, eritoten kaikki institutionaaliset tilaajat, kuten kirjastot. Rahoituksen haaliminen lisää pienillä resursseilla toimivien lehtien työmäärää ja toiminnan epävarmuutta. Toivomme, että Tieteellisten seurain valtuuskunnan aloitteella kotimaisten tiedelehtien rahoitus saataisiin turvattua tutkimusorganisaatioiden myöntämällä avoimen julkaisemisen avustuksilla.

Lähikuva on aikoinaan syntynyt rakkaudesta elokuvaan ja audiovisuaalisen median tutkimukseen, ja lehdellä on ollut tärkeä rooli alan yliopistollisen tutkimuksen vakiinnuttajana. Lehti on säilynyt hengissä kiitos monien siihen sitoutuneiden ihmisten ilmaisen tai niukasti palkatun työn. Kun tiedelehtien toiminnalle on keskeistä se, että lehtien tekijät rakastavat työtään ja tiedettä, haasteena on saada uudet sukupolvet rakastumaan suomalaisten tiedelehtien tekemiseen. Nuoret tutkijat kasvavat nykyisin yliopistoyhteisössä, jota luonnehtii jatkuva rahoituskilpailu ja projektimuotoisuus, mikä ehkä kannustaa keskittymään kapeammin omaan tutkimukseen ja sen tuloksellisuuteen. Näissä olosuhteissa tutkimuksen yhteisöllisyyden vaaliminen vaatii työtä, mutta on myös palkitsevaa. Haluamme uskoa, että *Lähikuvaa* rakastetaan myös tulevaisuudessa.

Syyskuussa 2023,
Päätoimittajat **Maiju Kannisto** ja **Mari Pajala**

Lähteet

Deuze, Mark (2022) *Media Love: On the Mediatisation of Love and Our Love for Media*. Teoksessa Katarzyna Kopecka-Piech & Mateusz-Sopiech (toim.) *Mediatisation of Emotional Life*. London & New York: Routledge, 26–40.

SUOMEN ELOKUVATUTKIMUKSEN SEURA

SUOMEN ELOKUVATUTKIMUKSEN SEURAN SYYSSEMINAARI 10.11.2023

SETS järjestää legendaarisen vuosiseminaarin Helsingissä Tieteiden talossa salissa 505 (Kirkkokatu 6, 00170 Helsinki) perjantaina 10. päivä marraskuuta 2023.

Ohjelmassa on ajankohtaiseen tutkimukseen tutustumista, materiaaliesittelyjä, keskusteluja ja verkostoitumista. Mukaan ovat tervetulleita kaikki elokuvaa, televisiota, pelejä, av-mediaa tai niihin liittyviä aiheita tutkivat ja tutkimuksesta kiinnostuneet – niin graduntekijät, väitöskirjantekijät kuin väitelleetkin.

Osallistujia pyydetään valmistelevaan noin 20-minuuttinen lyhyt esitys omasta tutkimusaiheestaan. Esitelmien maksimipituus ja aikataulu varmistuvat, kun tiedetään osallistujamäärä. Tilaisuuteen voi osallistua myös ilman esitystä. Seminaarin jälkeen pidetään Suomen Elokuvatutkimuksen Seura ry:n syyskokous.

Ilmoittaudu esitelmän pitäjäksi viimeistään pe 6.10.2023 sähköpostilla osoitteeseen elokuvatutkimuksen.seura@gmail.com

Kerro vietissä nimesi, yhteystietosi, organisaatiosi (esim. yliopisto ja oppiaine) ja esityksesi alustava otsikko.

Seminaari pyritään järjestämään hybridimallina niin, että halukkaiden on mahdollisuus osallistua tapahtumaan myös etäyhteyksin. Toivomme esitelmänpitäjien ilmoittavan etukäteen, mikäli haluavat osallistua etänä.

Tervetuloa joukolla mukaan!